

Türkmenistanyň Adalat ministrligi
tarapyndan 2012-nji ýylyň 7-nji
sentýabrynda 665 san bilen bellige
alyndy

Türkmenistanyň Maliýe ministriniň
2012-nji ýylyň 10-njy awgustyndaky
№ 93-Ö buýrugy bilen tassyklandy

**Döwlet býujet edaralary üçin
maliýe hasabatlylygynyň milli standarty 15**

„ALYŞ-ÇALYŞ AMALLARYNDAN JEMI GIRDEJI“

Mazmuny	Bölämleriň №
Umumy düzgünler.....	1-9
Kesgitlemeler	10
Jemi girdejiniň bahalandyrylmasy	11-34
Maglumaty açmak.....	35
Güýje girýän senesi.....	36

UMUMY DÜZGÜNLER

1. Şu Standartyň maksady alyş-çalyş amallaryndan we wakalardan alynýan jemi girdejini hasaba almagyň tertibini kesgitlemekden ybaratdyr. Jemi girdeji hasaba alnanda esasy mesele onuň ykrar edilmeli pursatyny kesgitlemek bolup durýar. Jemi girdeji edara tarapyndan ygtybarly baha berip boljak geljekki ykdysady peýdany almak ähtimallygy bar bolanda ykrar edilýär. Şu standart bu ölçegleri kanagatlandyrmagyň we şeýlelikde, jemi girdejini ykrar etmegiň şertlerini kesgitleýär. Şeýle hem ol bu ölçegleri ulanmak boýunça amaly görkezmeleri berýär.

2. Hasaplap ýazmak usulyny ulanmak bilen maliýe hasabatlylygyny taýýarlaýan we tabşyryan edara şu standarty aşakda görkezilýän alyş-çalyş amallarynyň we wakalaryň netijesinde ýüze çykýan jemi girdejini hasaba almak üçin ulanmalydyr:

a) hyzmat etmek;
b) harytlary ýerlemek;
ç) edaranyň göterimleri, ygtyýarnama ýygymalaryny we diwidendleri getirýän aktiwlerini beýleki taraplaryň peýdalanmagy.

3. Şu standart alyş-çalyş däl amallardan alnan jemi girdejä degişli däl.

4. Býujet edaralary alyş-çalyş we alyş-çalyş däl amallardan girdeji alyp bilerler. Edaranyň takmynan deň gymmaty (esasan, harytlar, hyzmatlar ýa-da aktiwlerden peýdalanmak mümkinçiligi görnüşinde) gönüden-göni beýleki tarapa bermek bilen, onuň ýerine aktiwleri ýa-da hyzmatlary alýan ýa borçnamalary üzýän amallary alyş-çalyş amallary bolup durýar. Şular alyş-çalyş amallarynyň mysallary bolup hyzmat edip bilerler:

a) harytlary ýa-da hyzmatlary satyn almak ýa-da ýerlemek; ýa-da

b) esasy serişdeleriň kärendesi.

5. Alyş-çalyş we alyş-çalyş däl amallardan alynýan jemi girdejileriň arasyndaky tapawut olaryň görnüşinden däl-de, düýp manysyndan ybaratdyr. Grantlar we subsidiýalar alyş-çalyş däl amallaryň mysallary bolup durýar.

6. Hyzmat etmek adatyça ylalaşylan wezipäniň ylalaşylan wagtyň dowamynda edara tarapyndan ýerine ýetirilmegi bilen baglydyr. Hyzmatlar wagtyň bir ýa-da birnäçe döwürleriniň dowamynda edilip bilner. Býujet edaralary tarapyndan edilýän we düzgün bolşy ýaly, alyş-çalyş esasynda girdeji getirýän hyzmatlara ýaşayyş jaýyny bermek, suw hojalyk desgalaryny dolandyrmak we transfert töleglerini dolandyrmak mysal bolup biler.

7. Harytlar edara tarapyndan ýerlemek üçin öndürilen çaphana önümleri ýaly harytlary, şeýle hem gaýtadan satmak üçin niýetlenen harytlary, hususan-da, giňden sarp edilýän harytlary ýa-da başga emläkleri öz içine alýar.

8. Edaranyň aktiwlerinden beýleki taraplaryň peýdalanylmagy aşakdaky görnüşdäki jemi girdejiniň ýüze çykmagyna getirýär:

a) göterimler görnüşinde – pul serişdeleriniň ýa-da olaryň ekwiwalentleriniň peýdalanylandygy üçin tölegler - ýa-da edara berilmäge degişli pul möçberleriniň tölegleri;

b) ygtyýarnama tölegleri görnüşinde – edaranyň uzak möhletli aktiwleriniň, mysal üçin, patentleriň, söwda nyşanlarynyň, awtorlyk hukuklarynyň we kompýuter programma üpjünçiliginiň peýdalanylandygy üçin tölegler; we

ç) diwidendler ýa-da olaryň ekwiwalentleri görnüşinde – paýdarlar maýasyny eýeleriniň arasynda olaryň belli bir derejedäki maýa gatnaşyjylaryna deň ölçegde paýlamak.

9. Şu standart:

a) kärende şertnamalary ("Kärende" DBEMHMS-yna ser.);

gurluşyk üçin şertnamalary („Gurluşyk üçin şertnama“ DBEMHMS-yna ser.);

paýly bolup gatnaşma hasaba alyş usulyna laýyklykda hasaba alynýan maýa goýumlardan alynýan diwidendleri; we

emlägi, esasy serişdeleri ýerlemekden alnan girdejiler ("Esasy serişdeler" DBEMHMS-ynyň degişli bolan esasy serişdeleri) goşmak bilen, býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň beýleki milli standartlarynda seredilýän;

b) ätiýaçlandyrylýan subýektleriň ätiýaçlandyryş şertnamalaryndan ýüze çykýan;

ç) maliýe aktiwleriniň we maliýe borçnamalarynyň adalatly gymmatyndaky üýtgetmeleriň ýa-da olary ýerlemegiň netijesinde ýüze çykýan;

d) beýleki dolanyşyk aktiwleriniň gymmatyndaky üýtgetmeleriň netijesinde ýüze çykýan;

e) mallaryň baş sanynyň, oba hojalyk we tokaýçylyk önümleriniň tebigy artmagynyň netijesinde ýüze çykýan; we

ä) gazylyp alynýan peýdaly magdanlary gazyp çykarmagyň netijesinde ýüze çykýan jemi girdejiilere degişli däl.

KESGITLEMELER

10. Şu standartda peýdalanylýan adalgalaryň aşakdaky ýaly manylary bardyr:

Alyş-çalyş amaly - edaranyň aktiwleri ýa-da hyzmatlary alýan ýa-da borçnamalary üzýän we takmynan deň gymmatlyklary (esasan, harytlar, hyzmatlar ýa-da aktiwlerden peýdalanmak mümkinçiligi görnüşinde) beýleki tarapa gönüden-göni berýän amallary alyş-çalyş amallary bolup durýar.

Adalatly gymmat – bu barada gowy habary bolan, geleşigi amala aşyrmak isleýän garaşsyz taraplar tarapyndan geleşik amala aşyrylanda aktiwleriň çalşylyp bilinjek ýa-da borçnamalaryň düzgünleşdirilip bilinjek pul möçberidir.

Alyş-çalyş däl amallar – bu alyş-çalyş bolup durmaýan amallardyr. Alyş-çalyş däl amal geçirilende edara ýa-da takmynan deň gymmatyň ýerine takmynan deň gymmaty gönüden-göni bermezden beýleki edaradan gymmaty alýar ýa-da takmynan deň gymmatyň ýerine gymmaty gönüden-göni almazdan beýleki tarapa gymmaty berýär.

Jemi girdeji - hasabat döwrüniň dowamynda ykdysady peýdanyň ýa-da hyzmat ediş mümkinçiliginiň jemi gelmegi, şunuň ýaly gelme emläk eýeleriniň goýumларыna degişli artmalardan tapawutlanýan arassa aktiwleriň/maýanyň artmagyna getirýän mahalynda.

JEMI GIRDEJINIŇ BAHALANDYRYLMASY

11. Jemi girdejä alnan ýa-da alynmagyna garaşylýan öwezlik töleginiň adalatly gymmaty boýunça baha berilmelidir.

12. Amallardan ýüze çykan jemi girdejiniň pul möçberi adatça, edara bilen satyn alyjynyň ýa-da aktiwleri ýa hyzmaty peýdalanyjynyň arasynda baglaşylýan ylalaşykda kesgitlenýär. Oňa islendik söwda ýeňillikleriniň ýa-da edara tarapyndan berilýän lomaý söwda ýeňillikleriniň pul möçberini hasaba almak bilen, alnan ýa-da alynmagyna garaşylýan öwezlik töleginiň adalatly gymmaty boýunça baha berilýär.

13. Harytlaryň ýa-da hyzmatlaryň häsiýeti we gymmaty boýunça meňzeş harytlara ýa-da hyzmatlara çalyşylýan mahalynda alyş-çalyşa jemi girdeji getirýän amal hökmünde seredilmeýär. Bu köplenç üpjün edijileriň wagtlaýyn esasda anyk ýerdäki islegi kanagatlandyrmak üçin dürli ýerlerdäki ätiýaçlyklary alyşýan mahalynda, ýag we süýt ýaly önümler bilen bagly bolup geçýär. Harytlaryň ýa-da hyzmatlaryň olardan tapawutlanýan harytlara satylýan ýa-da hyzmatlara berilýän mahalynda alyş-çalyşa jemi girdeji getirýän amal hökmünde seredilýär. Jemi girdejä alnan harytlaryň ýa-da hyzmatlaryň geçirilen pul serişdeleriniň ýa olaryň ekwiwalentleriniň möçberine düzedilen adalatly gymmaty boýunça baha berilýär. Alnan harytlaryň ýa-da hyzmatlaryň adalatly gymmatyna ygtybarly baha berlip bilinmedik ýagdaýynda, jemi girdejä berlen harytlaryň ýa hyzmatlaryň geçirilen pul serişdeleriniň ýa-da olaryň ekwiwalentleriniň möçberine düzedilen adalatly gymmaty boýunça baha berilýär.

14. Şu standartda görkezilen ykrar etmegiň ölçegleri, adatça, her bir amal babatynda aýratynlykda ulanylýar. Emma belli bir ýagdaýlarda, olar onuň mazmunyny görkezmek üçin, bir amalyň aýratyn alnan bölekleri babatynda hem ulanylmalydyr. Mysal üçin, harydyň bahasynyň soňundan hyzmat etmek üçin

kesgitlenýän pul möçberini öz içine alýan halatynda, bu pul möçberi hyzmat edilýän döwre geçirilýär we şol döwrüň jemi girdejisi hökmünde ykrar edilýär. Munuň tersine, ykrar etmegiň ölçegleri amallaryň olaryň täjirçilik netijesini tutuş amallar tapgyryny hasaba almazdan kesgitläp bolmaz ýaly derejede biri-biri bilen bagly mahalynda, bir wagtda iki ýa-da ondan köp amallar babatynda ulanylyp bilner. Mysal üçin, edara harydy satyp we şol bir wagtyň özünde bolsa, birinji amalyň netijesini düýpli peseltmek bilen, ozal satylan harydy has soňraky möhletde gaýtadan satyn almak hakynda aýratyn şertnama baglaşyp biler; şunuň ýaly ýagdaýda iki amala bilelikde seredilýär.

Hyzmat etmek

15. Hyzmat etmegi göz önünde tutýan amalyň netijesine ygtybarly baha berip bolýan mahalynda amal bilen baglanyşykly jemi girdeji amalyň hasabat senesindäki ýagdaýa görä tamamlanýş derejesini hasaba almak bilen ykrar edilmedir. Amalyň netijesine aşakdaky şertleriň ýerine ýetirilýän halatynda ygtybarly baha berip bolar:

- a) jemi girdejiniň ululygyna ygtybarly baha berip bolanda;
- b) amal bilen baglanyşykly ykdysady peýdanyň ýa-da hyzmat ediş mümkinçiliginiň edara gelip gowuşmak ähtimallygy bar bolanda;
- ç) hasabat döwründäki ýagdaýa görä amallaryň tamamlanýş derejesine ygtybarly baha berip bolanda; we
- d) amal bilen baglanyşykly çekilen harajatlara we ony tamamlamak üçin zerur bolan harajatlara ygtybarly baha berip bolanda.

16. Amalyň tamamlanýş derejesini hasaba almak bilen jemi girdejiniň ykrar edilişi "taýýarlyk derejesiniň görterimi" usuly diýlip atlandyrylýar. Bu usula laýyklykda jemi girdeji hyzmatlaryň edilen hasabat döwürlerinde ykrar edilýär. Mysal üçin, eýeçilige baha bermek boýunça hyzmat edýän edara jemi girdejini diňe aýratyn baha bermeler gutarnykly geçirilen wagtynda ykrar etmelidir. Şu usulyň esasynda jemi girdejini ykrar etmek hyzmat etmek boýunça işiň gerimleri we hasaba alyş döwrüniň dowamynda işiň netijeleri hakynda peýdaly maglumaty almaga mümkinçilik berýär.

17. Jemi girdeji diňe amal bilen baglanyşykly ykdysady peýdanyň ýa-da hyzmat mümkinçiliginiň edara gelip gowuşmak ähtimallygy bar bolanda ykrar edilýär. Emma, eýýäm jemi girdejä goşulan pul möçberini inkassasiýa etmek meselesi boýunça näbellilik ýüze çykan halatynda, doly alynmadyk pul möçberi ýa-da üzülme mümkinçiligi aradan aýrylan pul möçberi ilkibaşda ykrar edilen jemi girdejiniň möçberine düzediş hökmünde däl-de, eýsem, çykdaýy hökmünde ykrar edilýär.

18. Edara adatyň, amala gatnaşýan beýleki taraplar bilen şu aşakdaky meseleler boýunça ylalaşyga gelnenden soň ygtybarly baha bermegi geçirmäge ukyplydyr:

- a) taraplar tarapyndan berilmeli we alynmaly hyzmatlar babatynda her bir tarapyň töletdirmek hukugy;
- b) alyş-çalyş etmäge degişli öwezi dolmalar; we

ç) özara hasaplaşyklaryň tertibi we şertleri.

Adatça edaranyň netijeli içerki maliýe meýilnamalaşdyryş we hasabatlylyk ulgamy bolmalydyr. Hyzmatlaryň edilişine görä, edara jemi girdejä baha berlişini barlaýar we zerur bolanda oňa gaýtadan seredýär. Şunuň ýaly gaýtadan seretmeleriň zerurlygy amalyň netijesine ygtybarly baha berlip bilinmejekdigini aňlatmaýar.

19. Amalyň tamamlanyş derejesi dürli usullar bilen kesgitlenip bilner. Edara olaryň edilen hyzmatlara ygtybarly baha bermegi üpjün edýän görnüşini peýdalanýar. Amalyň häsiýetine baglylykda, bu usullar şulary öz içine alyp biler:

a) ýerine ýetirilen işler hakynda hasabaty;

b) hasabat senesindäki ýagdaýa görä edilen hyzmatlar, edilmeli hyzmatlaryň umumy möçberine garanynda görerimlerde; ýa-da

ç) hasabatynyň düzülen senesindäki ýagdaýa görä amallar boýunça çekilen harajatlaryň paýyny, amal boýunça umumy harajatlaryň baha berlen ululygyna garanynda. Hasabatynyň düzülen senesindäki ýagdaýa görä çekilen harajatlara diňe şol senedäki ýagdaýa görä edilen hyzmatlary görkezýän harajatlar goşulýar. Amal boýunça baha berlen jemi harajatlara diňe edilen ýa-da edilmeli hyzmatlary görkezýän harajatlar goşulýar.

20. Hyzmatlar belli bir döwrüň dowamynda çäreleriň näbelli mukdary görnüşinde berilýän halatynda, amaly düşüňjelerden ugur almak bilen, jemi girdeji ýönekeý ulgamlaýyn usulyň esasynda belli bir döwür üçin ykrar edilýär, bu usul haýsydyr bir başga usulyň amallaryň tamamlanyş derejesini gowy görkezýändigine subutnama ýok bolan mahalynda ulanylýar. Eger-de belli bir çäre beýlekilere garanynda has ähmiýetli bolsa, onda jemi girdeji ykrar etmek bu ähmiýetli çäräniň amala aşyrylýan wagtyna çenli gaýra goýulýar.

21. Hyzmat etmegi göz önünde tutýan amalyň netijesine ygtybarly baha berip bolmaýan ýagdaýynda jemi girdeji diňe ykrar edilen öwez dolunýan çykdajylaryň ululygynda ykrar edilmelidir.

22. Amalyň ýerine ýetirilip başlanan döwürlerinde köplenç onuň netijesine ygtybarly baha bermek kyn bolýar. Şeýle-de bolsa, edaranyň amaly geçirmek üçin çekilen harajatlaryň öwezini dolmagynyň ähtimallygy bolup biler. Şonuň üçin hem jemi girdeji diňe çekilen harajatlaryň öweziniň dolunmagyna garaşylýan derejede ykrar edilýär. Amalyň netijesine ygtybarly baha berip bolmaýandygy sebäpli, peýda ykrar edilmeýär.

23. Amalyň netijesine ygtybarly baha berip bolmadyk we çekilen harajatlaryň öwezini dolmagyň ähtimallygy ýok bolan ýagdaýynda jemi girdeji ykrar edilmeýär, çekilen harajatlar bolsa çykdajy hökmünde ykrar edilýär. Şertnamanyň netijesine ygtybarly baha bermäge päsgelçilik beren näbellilikler aradan aýrylan halatynda jemi girdeji 21-nji bölüme laýyklykda däl-de, 15-nji bölüme laýyklykda ykrar edilýär.

Harytlary ýerlemek

24. Harytlary ýerlemekden alnan jemi girdeji aşakda sanalyp geçilýän ähli şertler kanagatlandyrylan mahalynda ykrar edilmelidir:

a) edara satyn alyja haryda eýeçilik bilen baglanyşykly ep-esli töwekgelçilikleri we hak-heşdekleri geçirende;

b) edaranyň adatça eýeçilik hukugy bilen baglanyşdyrylýan derejede satylan harytlara ygtyýar etmäge-de, satylan harytlara hakykatdan eýelik etmegi amala aşyrmaga-da gatnaşmaýan halatynda;

ç) jemi girdejä ygtybarly baha berip bolýan halatynda;

d) amallar bilen baglanyşykly ykdysady peýdanyň ýa-da hyzmat ediş mümkinçiliginiň edara gelip gowuşmak ähtimallygy bar bolanda; we

e) amallar bilen baglanyşykly çekilen ýa-da garaşylýan harajatlara ygtybarly baha berip bolanda.

25. Edara tarapyndan eýeçilik hukugy bilen baglanyşykly ep-esli töwekgelçilikleriň we hak-heşdekleriň satyn alyja berilýän pursadyna baha bermek amalyň şertleriniň öwrenilmegini talap edýär. Köp halatlarda eýeçilik hukugy bilen baglanyşykly ep-esli töwekgelçilikleriň we hak-heşdekleriň berilmegi satyn alyja eýeçilige ýuridik hukugy ýa-da eýelik etmäge hukugy bermek bilen gabat gelýär. Satuwlaryň aglabasynda şeýle ýagdaý bolup geçýär. Emma käbir beýleki ýagdaýlarda eýeçilik bilen baglanyşykly ep-esli töwekgelçilikleri we hak-heşdekleri bermek eýeçilige ýuridik hukugy ýa-da eýelik etmäge hukugy bermek bilen bir wagtda bolup geçmeýär.

26. Eger-de edara eýeçilik bilen baglanyşykly ep-esli töwekgelçilikleri özünde saklap galýan bolsa, amal ýerlemek işi bolup durmaýar we ol boýunça jemi girdeji ykrar edilmeyär. Edara eýeçilik bilen baglanyşykly ep-esli töwekgelçilikleri dürli sebäplere görä özünde saklap galyp biler. Olara şu aşakdaky ýagdaýlar degişlidir:

a) edaranyň bir ülnüli kepillendiriş borçnamalary bilen ýapylmaýan kanagatlanarly däl netijeler üçin jogapkärçiligi özünde saklap galýan ýagdaýynda;

b) anyk ýerlemeden jemi girdeji alynmagy satyn alyjynyň harytlary ýerlemeginiň netijesinde jemi girdeji almagyna bagly bolanda;

ç) harytlar gurnamak şerti bilen iberilende, gurnamagyň bolsa şertnamanyň ýerine ýetirilmedik ep-esli bölegini düzýän halatynda; we

d) satyn alyjynyň satyn almak-satmak hakyndaky şertnamada kesgitlenen sebäp boýunça satyn almak-satmak geleşigini bozmaga hukugy bolup, edaranyň hem girdeji almaga ynamy ýok bolanda.

27. Eger-de edara eýeçilik hukugy bilen baglanyşykly diňe ujypsyz töwekgelçiligiň täsirine düşýän bolsa, amal ýerlemek işi bolup durýar we jemi girdeji ykrar edilýär. Mysal üçin, satyjy diňe özüne degişli pul möçberiniň inkassasiýa edilmegini üpjün etmek üçin harytlara bolan ýuridiki eýeçilik hukugyny özünde saklap galyp biler. Şeýle ýagdaýda, eger edara eýeçilik bilen baglanyşykly ep-esli töwekgelçilikleri we hak-heşdekleri geçiren bolsa, onda amal ýerlemek işi bolup durýar we jemi girdeji ykrar edilýär. Eýeçilik bilen baglanyşykly ujypsyz töwekgelçiligi saklap galýan edaranyň ýene bir mysaly satyn alyjynyň satyn alnan harytdan kanagatlanmadyk mahalynda pullary yzyna gaýtarmagy teklipe etmek bilen geçirilýän ýerlemek işi bolup biler. Şeýle

ýagdaýlarda, satyjynyň geljekki yzyna gaýtarmalara ygtybarly baha berip bilýän we ozalky tejribäniň hem-de beýleki düýpli ýagdaýlaryň esasynda yzyna gaýtarmalar boýunça borçnamany ykrar edýän şertinde, jemi girdeji ýerlenýän pursadynda ykrar edilýär.

28. Jemi girdeji diňe edaranyň amal bilen baglanyşykly ykdysady peýdany ýa-da hyzmat mümkinçiligini almak ähtimallygy bar bolanda ykrar edilýär. Käbir halatlarda, öwezlik tölegiň alynmadyk ýa-da näbelliligiň aradan aýrylmadyk ýagdaýynda, şunuň ýaly ähtimallyk bolman hem biler. Mysal üçin, jemi girdeji haýsydyr bir edaranyň şertnamanyň bir bölegi hökmünde harytlary ibermek ukybyna we eger-de munuň amala aşyryljakdygy babatynda şübhe bar bolsa, onda ykrar etmek bu wakanyň bolup geçýän wagtyna çenli gaýra goýlup bilner. Harytlar iberilen ýagdaýynda näbellilik aradan aýrylýar we jemi girdeji ykrar edilýär. Emma jemi girdejä goşulan pul möçberini inkassasiýa etmek meselesi boýunça näbellilik ýüze çykanda doly alynmadyk pul möçberi ýa-da üzülme ähtimallygy aradan aýrylan pul möçberi ilkibaşda ykrar edilen jemi girdejiniň möçberine düzediş girizmek hökmünde däl-de, çykdaýy hökmünde ykrar edilýär.

Göterimler, ygtyýarnama tölegleri we diwidendler

29. Edaranyň göterimleri, ygtyýarnama töleglerini we diwidendleri getirýän aktiwlerini beýleki taraplaryň peýdalanmagyndan ýüze çykýan jemi girdeji aşakdaky ýagdaýlarda 30-njy bölümde bellenen hasaba alyş tertibiniň esasynda ykrar edilmelidir:

a) amallar bilen baglanyşykly ykdysady peýdanyň ýa-da hyzmat mümkinçiliginiň edara gelip gowuşmak ähtimallygy bar bolanda; we

b) jemi girdejiniň ululygyna ygtybyarly baha berip bolanda.

30. Jemi girdeji hasaba alyşyň şu usullaryny peýdalanmak bilen ykrar edilmelidir:

a) göterimler şertnamada (ylalaşykda) bellenen göterim möçberini ulanmak bilen ykrar edilmelidir;

b) ygtyýarnama üçin tölegler degişli şertnamanyň mazmunyna laýyklykda, hasaplap ýazmak usuly boýunça ykrar edilmelidir; we

ç) diwidendler ýa-da olaryň ekwiwalentleri paýdarlaryň ýa-da edaranyň tölegleri almaga hukuklary bellenen mahalynda ykrar edilmelidir.

31. Göterimler boýunça jemi girdeji ulanyş tutumlarynyň, islendik arzanlatmanyň, baýragyň pul möçberini ýa-da bergi gymmatly kagyzyň ilkibaşky balans gymmaty bilen onuň üzülen pursadyndaky gymmatynyň arasyndaky beýleki tapawudyň pul möçberini öz içine alýar.

32. Tölenmedik göterimler göterim getirýän maýa goýumlary alynmazyndan öň hasaplanyp ýazylýan bolsa, soňundan göterimleri almak iki döwre: alnandan öňki we alnandan soňky döwürlere bölünýär; diňe alnandan soň alynýan bölegi jemi girdeji hökmünde ykrar edilýär. Paýly gymmatly kagyzlaryň diwidendleriniň alynmazyndan öňki arassa girdejiden yglan edilýän halatynda, olar gymmatly kagyzlaryň ilkibaşky bahasyndan aýrylýar. Eger şunuň ýaly paýlamany araçy usulyndan başga usul bilen amala aşyrmak kyn bolsa, diwidendler, eger olar paýly

gymmatly kagyzlaryň ilki başky gymmatynyň bir böleginiň anyk öwezlik töleginden ybarat bolmasa, jemi girdeji hökmünde ykrar edilýär.

33. Ygtyýarnama tölegleri, mysal üçin, nebit önümleri üçin tölegler, degişli şertnamalaryň şertlerine laýyklykda hasaplanyp ýazylýar we eger, diňe şertnamanyň mazmunyny nazara almak bilen, jemi girdejini ykrar etmek üçin has laýyk, işlenen we esaslandyrylan usul bolmasa, adatyça şol esasyda ykrar edilýär.

34. Jemi girdeji diňe amallar bilen baglanyşykly ykdysady peýdanyň ýa-da hyzmat ediş mümkinçiliginiň edara gelip gowuşmak ähtimallygy bar bolanda ykrar edilýär. Emma eýýäm jemi girdejä goşulan pul möçberini inkassasiýa etmek meselesi boýunça näbellilik ýüze çykanda, doly alynmadyk pul möçberini ýa-da üzümek ähtimallygy aradan aýrylan pul möçberini ilki başda ykrar edilen jemi girdejiniň möçberine düzediş girizmek hökmünde däl-de, çykdaýy hökmünde ykrar edilýär.

MAGLUMATY AÇMAK

35. Edara şulary açyp görkezmelidir:

a) jemi girdejini ykrar etmek üçin kabul edilen hasaba alyş syýasatyny, şol sanda hyzmatlary etmek bilen baglanyşykly amallaryň tamamlanyş derejesini kesgitlemek üçin kabul edilen usullary;

b) döwrüň dowamynda ykrar edilen jemi girdejiniň her bir ähmiýetli toparynyň ululygyny, şol sanda:

hyzmatlary etmekden;

harytlary ýerlemekden;

göterimlerden;

ygtyýarnama töleglerinden; we

diwidendlerden ýa-da olaryň ekwiwalentlerinden ýüze çykýan jemi girdejiniň her bir ähmiýetli toparynyň ululygyny; we

ç) jemi girdejiniň her bir ähmiýetli toparyna goşulan harytlary ýa-da hyzmatlary alyş-çalyş etmekden ýüze çykýan jemi girdejiniň ululygyny.

GÜÝJE GIRÝÄN SENESI

36. Maliýe hasabatlylygynyň şu standarty 2013-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan güýje girýär.

Goşundy

Şu standart jemgyýetçilik bölegi üçin maliýe hasabatlylygynyň halkara standarty 9 "Alyş-çalyş amallaryndan jemi girdejiler" (IPSAS 2007) laýyklykda işlenip taýýarlandy we onuň bilen deňeşdirilende şu tapawutlary bardyr:

käbir bölümleriniň has aýdyň bolmagy üçin olara düzediş girizildi;

netijeli göterim möçberini we pul serişdeleriniň geljekki ähli gelip gowuşmalaryny dliskontirlemegiň esasynda baha bermegi ulanmaga degişli düzgünler aýryldy;

şertli borçnamalary we şertli aktiwleri açmaga bildirilýän talaplar aýryldy.